

Nr 220.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om fastställande av högsta pris å vissa varor under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.; given Stockholms slott den 2 april 1918.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om fastställande av högsta pris å vissa varor under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Förslag

till

Lag

**om fastställande av högsta pris å vissa varor under utomordentliga,
av krig föranledda förhållanden m. m.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Finnes vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, att inom riket eller del därav pris å livsmedel, foder för kreatur, vara, som är avsedd att genom sin förbränning alstra värme, ljus eller kraft, beklädnadsvara eller annan dylik förnödenhet stegras väsentligt högre än förhållandena påkalla, äge Konungen, där så prövas nödigt, i erforderlig omfattning förordna, att vid frivillig försäljning av sådan vara skäligt, av Konungen bestämt pris ej må överstigas.

Högsta priset å vara må, ändå att varans beskaffenhet är lika, bestämmas olika för särskilda delar av riket, så ock för olika slag av handel.

Från förordnande, som ovan sägs, må Konungen medgiva de undantag, som kunna prövas skäliga.

2 §.

Har Konungen förklarat sådana förhållanden, som i 1 § avses, vara för handen och inträder inom kommun sådan prisstegring, som i nämnda paragraf sägs, i fråga om livsmedel, foder för kreatur eller vara, som är avsedd att genom sin förbränning alstra värme, ljus eller kraft,

må, i den mån högsta pris för sådan vara ej är för kommunen gällande på grund av förordnande, som av Konungen jämlikt 1 § meddelats, Konungens befallningshavande, när så finnes nödigt, på förslag av livsmedelsnämnd, kommunalnämnd eller magistrat eller eljest, i erforderlig omfattning förordna, att vid detaljhandel med varan inom kommunen skäligt, av Konungens befallningshavande bestämt pris ej må överstigas. Från dylikt förordnande äge Konungens befallningshavande medgiva de undantag, som kunna prövas skäliga.

Innan förordnande som nu sagts meddelas, skall livsmedelsnämnd hava haft tillfälle att yttra sig i ärendet.

Konungens befallningshavandes förordnande skall ofördröjligen underställas Konungens prövning och fastställelse; gällande dock förordnandet omedelbart till efterrättelse, intill dess annorlunda kan varda av Konungen bestämt.

Förordnandet skall, så snart ske kan, uppläsas i kommunens kyrka eller kyrkor samt införas i länskungörelserna och i en eller flera tidningar i orten. Där sådant förordnande av Konungens befallningshavande återkallats eller av Konungen efter underställning eller eljest upphävts, skall även detta kungöras i den ordning, som nu angivits.

3 §.

Vägrar den, som i avsevärd myckenhet innehar någon för honom eller hans hushåll eller för annan av honom idkad näring än handel uppenbarligen ej behöfelig vara, för vilken gäller av Konungen enligt 1 eller 2 § fastställt högsta pris, att sälja varan till sådant pris och finnes varans försäljning vara erforderlig för tillgodoseende av behovet av dylik vara, äge Konungens befallningshavande låta, genom livsmedelsnämnds försorg eller i annan lämplig ordning, för innehavarens räkning och på hans bekostnad sälja varan till det fastställda priset eller, där Konungens befallningshavande på grund av särskilda omständigheter så finner skäligt, till nämnda pris minskat med högst tio procent.

Vad sålunda är stadgat äge motsvarande tillämpning, där borgenär såsom pant eller eljest under panträtt innehar vara, som i första stycket avses, eller har rätt att kvarhålla sådan vara såsom säkerhet för sin fordran; och njute borgenären rätt till betalning ur köpeskillingen.

Konungens befallningshavandes beslut om varas försäljning skall gå i verkställighet, ändå att det överklagas.

4 §.

Finnes vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, att kostnad för transport eller tillhandahållande av vara, som i 1 § sägs, stegras väsentligt högre än förhållandena påkalla, äge Konungen, där så prövas nödigt, i erforderlig omfattning förordna, att sådan kostnad ej må överstiga skäligt, av Konungen bestämt belopp; och skall vad i 1 § andra och tredje styckena stadgas äga motsvarande tillämpning.

5 §.

Gäller för vara enligt 1 eller 2 § fastställt högsta pris eller har någon till offentlig myndighet gjord särskild utfästelse beträffande högsta pris, till vilket vara må av honom försäljas, må ej, i vidare mån än som överensstämmer med offentlig myndighets anordning, såsom villkor för varans försäljning fordras, att jämväl annan vara inköpes.

6 §.

Har Konungen förklarat sådana förhållanden, som i 1 § avses, vara för handen, äligger en var att, vid förfrågan av Konungens befallningshavande eller enligt dess uppdrag av kronobetjänt, lämna upplysning, huruvida och i vilken myckenhet han innehar vara, som i nämnda paragraf omförmäles.

Vägrar någon vid sådan förfrågan att lämna den begärda upplysningen eller finnes skälig anledning misstänka, att han söker vilseleda om sitt innehav av varan, äge Konungens befallningshavande låta verkställa undersökning av salubod, magasin, kontor eller annan lägenhet, varöver han förfogar, samt taga del av hans handelsböcker och andra dylika handlingar.

Vad vid sådan undersökning inhämtas må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med undersökningen avsedda ändamål.

7 §.

Då förklarande, som i 2 § sägs, av Konungen meddelats, äge Konungens befallningshavande, därest till följd av livsmedelsnämnds, kommunalnämnds eller magistrats anmälan eller eljest sådant finnes av behovet påkallat, att beträffande detaljhandel med vara, som i nämnda

paragraf avses, för kommun eller del av kommun meddela särskilda föreskrifter:

angående skyldighet för handlande att i eller vid försäljningslokalen hava uppsatt anslag med prisuppgifter av viss beskaffenhet,

angående skyldighet att sälja visst slags vara efter vikt eller efter mått eller

angående förbud mot att, på en gång eller under viss tid, sälja till samme förbrukare eller samma hushåll mer än viss angiven myckenhet av vara eller att sälja av viss vara annorledes än mot avlämnande av skriftliga, av livsmedelsnämnd utfärdade anvisningar;

så ock annan dylik föreskrift, som må vara ägnad att motverka oskälig prisstegring eller att ordna tillförsel, saluhållande eller förbrukning av vara.

I fråga om föreskrift, som ovan sägs, skall vad i 2 § andra stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning. För förseelse mot dylik föreskrift äge Konungens befallningshavande bestämma böter från och med två till och med femhundra kronor.

Föreskrift, som i denna paragraf avses, skall, så snart ske kan, kungöras på sätt i 2 § sista stycket sägs ävensom insändas till jordbruksdepartementet. Vad nu är stadgat angående föreskrifts kungörande skall även tillämpas, då sådan föreskrift ändras eller återkallas.

8 §.

Den, som med vetskap därom, att för vara gäller enligt 1 eller 2 § fastställt högsta pris, håller varan till salu för högre pris eller, i avsikt att för avyttring förvärva varan, för densamma bjuder högre pris, straffes med böter från och med fem till och med tiotusen kronor.

Lika med saluhållande av vara till högre pris än det fastställda eller bjudande av sådant högre pris anses, om för överlåtelse av varan kräves eller bjudes i annat än penningar utgående vederlag till värde, uppenbarligen överstigande det fastställda priset.

Till böter, som i första stycket sagts, dömes ock den, som, med vetskap om att högsta belopp för kostnad är enligt 4 § bestämt, för kostnaden gör sig till godo högre belopp eller ock i annat än penningar utgående vederlag till värde, uppenbarligen överstigande det bestämda beloppet.

Samma lag vare, där någon handlar i strid mot sådan av honom avgiven utfästelse, som i 5 § avses, eller bryter mot det i samma paragraf stadgade förbudet,

eller, vid förfrågan av Konungens befallningshavande eller enligt dess uppdrag av kronobetjänt, vägrar att lämna upplysning, varom i 6 § förmäles, eller vid sådan förfrågan eller vid undersökning, som i samma paragraf sägs, söker vilseleda om sitt innehav av någon i 1 § avsedd vara.

9 §.

Delaktighet i förseelse mot denna lag straffas efter ty i 3 kap. strafflagen är stadgat.

10 §.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse mot denna lag eller enligt 7 § given föreskrift, fortsätter samma förseelse, skall, då han därtill varder lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till de böter, som äro stadgade för sådan förseelse.

11 §.

Förseelse mot denna lag eller enligt 7 § given föreskrift skall åtalas av allmän åklagare.

Åtal för förseelse mot föreskrift, varom i 7 § förmäles, anhängiggöres i stad hos polisdomstol, därest särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, där sådan icke finnes, vid allmän domstol samt å landet vid allmän domstol. Förseelse, som i 8 § sägs, åtalas vid allmän domstol. Om klagan över domstols eller poliskammares beslut i dessa mål gälle vad i allmänhet angående besvär i brottmål finnes förordnat.

12 §.

Böter för förseelse mot föreskrift, som i 7 § omförmäles, tillfalle med en tredjedel åklagaren och med två tredjedelar livsmedelsnämndens kassa.

Av böter, som ådömas enligt 8 §, tillfalle en tredjedel, dock högst femhundra kronor, åklagaren och återstoden kronan.

Finnes särskild angivare, tage han hälften av åklagarens andel.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

13 §.

Konungen äge meddela de närmare föreskrifter, som må erfordras för tillämpning av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1918 och gäller till och med den 30 april 1919.

Förordnande, som jämlikt lagen den 30 maj 1916 om fastställande av högsta pris å vissa varor vid krig, krigsfara eller andra utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m. av Konungen eller Konungens befallningshavande givits om högsta pris å vara eller om högsta belopp av kostnad för transport eller tillhandahållande av vara, må, utan hinder av vad i samma lag eller i lagen den 27 april 1917 angående fortsatt tillämpning av lagen den 30 maj 1916 är därom annorlunda stadgat, fortfarande lända till efterrättelse, såsom vore förordnandet enligt denna lag meddelat; dock må varken förordnande, som givits jämlikt lagen den 30 maj 1916, eller sådant, som meddelats enligt denna lag, gälla längre än till och med den 30 april 1919. Vad nu är stadgat skall äga tillämpning även i fråga om bestämmelser, som jämlikt 6 § i lagen den 30 maj 1916 eller 7 § i denna lag meddelats av Konungens befallningshavande.

Beträffande sådan under tiden för denna lags giltighet begången förseelse, som avses i 7 eller 8 §, skall vad i lagen är stadgat fortfara att gälla även efter den 30 april 1919.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 15 mars 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet
anförde chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren:

Maximipris-
lagen.

»Lagen den 30 maj 1916 om fastställande av högsta pris å vissa
varor vid krig, krigsfara eller andra utomordentliga, av krig föranledda
förhållanden m. m. har genom lag den 27 april 1917 förklarats skola
äga fortsatt tillämpning till och med den 30 april 1918. Med stöd av
1916 års lag har under tiden efter dess tillkomst utfärdats ett stort antal
författningar om maximipris å olika varor.

Lagen
den 14 juni
1917.

Den 14 juni 1917 utfärdades en till maximiprislagen sig an-
slutande lag med viss föreskrift angående handel med varor, för vilka
bestämts högsta pris. Även denna författning upphör att gälla med ut-
gången av nästkommande april månad.

Med hänsyn till tidsförhållandena bör tydligen åt de nämnda lagarnas bestämmelser förlänas fortsatt giltighet. Detta har ock tillstyrkts av folkhushållningskommissionen i yttrande, som av kommissionen avgivits i ärendet. Då, på sätt jag i det följande skall närmare angiva, vissa stadganden i maximiprislagen böra omarbetas eller jämkas, synes det vara lämpligt, att en helt ny lag i ämnet nu utfärdas; och torde de i lagen den 14 juni 1917 givna bestämmelserna böra införas i den nya maximiprislagen. I enlighet härmed har jag låtit inom justitiedepartementet utarbeta förslag till ny författning, med den något jämkade rubriken *lag om fastställande av högsta pris å vissa varor under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.* Departements-
chefen.

För de avvikelser från gällande lagstiftning, som förslaget innefattar, torde jag nu få redogöra.

Folkhushållningskommissionen har i sitt omförmälda yttrande anfört, att tvekan uppstått, huruvida lagen vore tillämplig även för det fall, att för vara eller prestation, vara satts maximipris, begärdes vederlag, icke i penningar, utan i annan vara, vars marknadsvärde överstege maximipriset. Visserligen hade i allmänhet lagens mening ansetts vara, att jämväl ett sådant utbudande till byte omfattades av lagen, men ett visst stöd för en motsatt uppfattning kunde hämtas från de i nuvarande 7 § använda orden 'håller varan till salu för högre pris eller för kostnaden gör sig högre belopp till godo'. Då emellertid utbytet i den allmänna handeln av maximerade varor numera i stor utsträckning skedde med vara som vederlag i stället för penningar, borde uppenbarligen lagens bestämmelser i nu anmärkta hänseende förtydligas, så att det klart bleve utsagt, att vad i lagen stadgades om varas saluhållande till högre pris än det varan enligt maximiprislagen åsatta och om tillgodogörande av högre belopp för kostnad än enligt 4 § bestämts skulle äga tillämpning jämväl där vederlaget utginge i annat än penningar. I enlighet med vad kommissionen sålunda hemställt, har jag, till förekommande av all tvekan härutinnan, låtit i 1 och 4 §§ av förslaget införa uttryckliga bestämmelser i nu angivna hänseende. 1 §.

Enligt 2 § i förordningen den 20 juni 1917 angående lokala myndigheter för livsmedelsregleringen (Svensk författningssamling nr 483) skall numera för varje kommun finnas en livsmedelsnämnd; dock att med livsmedelsstyrelsens tillstånd två eller flera kommuner må förenas om gemensam livsmedelsnämnd, så ock kommun indelas i två eller flera distrikt med särskild livsmedelsnämnd för varje distrikt. Med hänsyn till vad sålunda stadgats har, i förevarande 2 § av förslaget, andra 2 §.

stycket av lagens motsvarande paragraf upptagits i något förändrad avfattning.

4 §. För det tillägg, som gjorts i förslaget 4 §, hänvisas till redogörelsen för 1 § i förslaget.

5 §. I 5 § av förslaget har införts den bestämmelse, som nu är upptagen i 1 § av oförmälda lag den 14 juni 1917.

6 §. Förslagets 6 §, motsvarande 5 § i gällande lag, har i enlighet med kommissionens hemställan jämkats till överensstämmelse med 14 § i det förslag till förfoganderättslag, som genom Kungl. Maj:ts proposition den 22 nästlidne februari (nr 99) förelagts riksdagen.

8 §. De i lagens 7 § meddelade ansvarsbestämmelserna hava, i vissa avseenden utvidgade, upptagits i 8 § av förslaget.

Från olika håll, dock ej i folkhushållningskommissionens oförmälda skrivelse, har framställts det önskemål, att då maximerad vara avyttras till överpris, straff skulle ådömas icke blott säljaren utan även köparen. För min del vill jag icke förneka, att vissa skäl kunna tala för en sådan anordning. Det synes mig dock knappast vara tillrådligt att nu bestämma straffpåföljd för köparen såsom en allmän regel. Där- emot torde det icke möta betänkligheter att för särskilda fall straffbe- lägga även köparens medverkan vid sådana köpslut som nyss nämnts. Ett kriminaliserande av köparens handling synes vara av förhållandena särskilt påkallat i de fall, då någon för överpris tillhandlar sig maximerad vara, icke för sitt eget behov, utan i illojalt spekulationssyfte. En dylik mellanhandstrafik är, även vad maximerade varor beträffar, visst icke ovanlig. Det har klagats över att dylika mer eller mindre yrkesmässiga uppköpare gå från butik till butik i staden eller från gård till gård på landet och för överpris tillhandla sig maximerade varor i syfte att där- efter själva avyttra dem, givetvis med ytterligare pristillägg. Då en sådan mellanhand i sin ordning försäljer varan för överpris, blir han ju redan nu straffbar enligt maximiprislagen, men det har visat sig önsk- värt, att mellanhandens verksamhet göres straffbar redan på ett tidigare stadium. Under nu angivna förutsättningar torde således vid handel med vara, för vilken gäller maximipris, köparen böra underkastas ansvar lika väl som säljaren. Härvid torde, i analogi med vad som nu gäller för säljaren, vilken ju redan genom själva saluhållandet gör sig för- fallen till straff, ansvar för köparen böra inträda i och med ett anbuds avgivande. I enlighet med vad jag nu anfört har i förevarande paragraf av förslaget tillagts en bestämmelse om straff för den, som med vetskap därom, att för vara gäller fastställt maximipris, i avsikt att för avyttring förvärva varan bjuder högre pris för densamma.

I samma paragraf har vidare intagits den i 2 § av lagen den 14 juni 1917 givna ansvarsbestämmelsen. Emellertid har folkhushållningskommissionen ifrågasatt, huruvida icke — då ansvar i sistnämnda paragraf stadgas för den som, sedan han till offentlig myndighet gjort särskild utfästelse beträffande maximipris för vara, såsom villkor för varans försäljning fordrar att jämväl annan vara inköpes — ansvar borde drabba även den som överträder själva utfästelsen. Mot vad kommissionen sålunda anmärkt torde icke något vara att erinra, och har förty i denna paragraf av förslaget införts ett stadgande om straff för den som handlar i strid mot sådan av honom avgiven utfästelse, som i förslagets 5 § avses.

Ett uttryckligt stadgande därom, att de i 3 kap. strafflagen givna delaktighetsreglerna äro tillämpliga i fråga om förseelser mot förevarande lag, har införts i 9 § av förslaget. Motsvarande föreskrift har intagits i omförmälda förslag till förfoganderättslag. 9 §.

Jämlikt 10 § i lagen skola böter, som ådömas för förseelse mot Kungl. Maj:ts befallningshavandes enligt lagens 6 § meddelade föreskrifter, tillfalla kommunens kassa, men böter för förseelse, varom i 7 § sägs, tillfalla kronan. 12 §.

Folkhushållningskommissionen har i sitt förutnämnda yttrande framhållit önskvärdheten av att dessa lagens stadganden bringades till större överensstämmelse med motsvarande föreskrifter i de av Kungl. Maj:t utfärdade kristidsförfattningarna. Kommissionen ansåge sålunda, dels att böter för förseelse mot Kungl. Maj:ts befallningshavandes föreskrifter borde tillfalla, icke kommunens allmänna kassa, utan kommunen såsom bidrag till bestridande av utgifterna för livsmedelsregleringen, dels ock att av samtliga ådömda böter en begränsad andel borde tillfalla vederbörande åklagare och angivare. Särskilt en ändring i sistnämnda riktning syntes kommissionen angelägen. Samma skäl till ökande av åklagarens nit och av allmänhetens intresse för övervakande av kristidslagstiftningens efterlevnad, vilka föranlett bestämmelser om andel till åklagare och angivare i böter, utdömda enligt de av Kungl. Maj:t utfärdade kristidsförfattningarna, talade för införande av enahanda bestämmelser i maximiprislagen; och det kunde i varje fall icke anses lämpligt, att i konkurrensen om åklagarmaktens arbetskraft ställa tillämpningen av maximiprislagens föreskrifter i sämre ställning än övriga kristidsförfattningars. Att maximiprislagens efterlevnad lämnat mycket övrigt att önska kunde icke bestridas; och även om antalet däremot begångna förseelser varit stort, hade dock antalet beivrade sådana varit förvånande obetydligt.

I detta sammanhang torde jag få erinra om innehållet i kungörelsen den 14 december 1917 angående ändrade föreskrifter rörande fördelningen av böter, som ådömas enligt vissa författningar (Svensk författningssamling nr 835). Nämnda kungörelse, som utfärdats efter framställningar av folkhushållningskommissionen, industrikommissionens arbetsutskott och bränslekommissionen, bestämmer i mom. 1, att bötesandel i vissa fall skall tillkomma vederbörande livsmedelsnämnds kassa. I mom. 2 av kungörelsen stadgas, att av böter, ådömda enligt vissa angivna kristidsförfattningar, skall en tredjedel, dock högst femhundra kronor, tillfalla åklagaren samt återstoden kronan, dock med iakttagande att, där särskild angivare finnes, denne skall taga hälften av åklagarens andel.

Visserligen måste jag ur principiell synpunkt anse det mindre tilltalande, att åklagaren genom bekommande av bötesandel premieras för utövningen av honom åliggande tjänsteplikt. Med hänsyn till förevarande lagstiftnings provisoriska natur och då enligt nyssnämnda kristidsförfattningar åklagaren tillagts andel i utdömda böter, har jag emellertid ansett mig kunna tillmötesgå kommissionens hemställan. Därvid har, i anslutning till bestämmelserna i kungörelsen den 14 december 1917, åklagarens bötesandel begränsats till högst femhundra kronor.

Slutstadgan-
dena.

Den nya lagen föreslås skola träda i kraft med ingången av nästkommande maj månad, vid vilken tid tillämpligheten av den nuvarande maximiprislagen och lagen den 14 juni 1917 upphör, samt gälla till och med den 30 april 1919. Slutstadgandena motsvara de i förutnämnda lag den 27 april 1917 meddelade.»

Föredraganden uppläste därefter ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar, samt hemställde, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:
Henry Lindberg.

Bilaga.

Förslag

till

Lag

**om fastställande av högsta pris å vissa varor under utomordentliga,
av krig föranledda förhållanden m. m.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Finnes vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, att inom riket eller del därav pris å livsmedel, foder för kreatur, vara, som är avsedd att genom sin förbränning alstra värme, ljus eller kraft, beklädnadsvara eller annan dylik förnödenhet stegras väsentligt högre än förhållandena påkalla, äge Konungen, där så prövas nödigt, i erforderlig omfattning förordna, att vid frivillig försäljning av sådan vara skäligen, av Konungen bestämt pris ej må överstigas. Lika med försäljning anses i denna lag överlåtelse av vara mot annat vederlag än penningar.

Högsta priset å vara må, ändå att varans beskaffenhet är lika, bestämmas olika för särskilda delar av riket, så ock för olika slag av handel.

Från förordnande, som ovan sägs, må Konungen medgiva de undantag, som kunna prövas skäligen.

2 §.

Har Konungen förklarat sådana förhållanden, som i 1 § avses, vara för handen och inträder inom kommun sådan prisstegring, som i nämnda paragraf sägs, i fråga om livsmedel, foder för kreatur eller vara, som är avsedd att genom sin förbränning alstra värme, ljus eller kraft,

må, i den mån högsta pris för sådan vara ej är för kommunen gällande på grund av förordnande, som av Konungen jämlikt 1 § meddelats, Konungens befallningshavande, när så finnes nödigt, på förslag av livsmedelsnämnd, kommunalnämnd eller magistrat eller eljest, i erforderlig omfattning förordna, att vid detaljhandel med varan inom kommunen skäligt, av Konungens befallningshavande bestämt pris ej må överstigas. Från dylikt förordnande äge Konungens befallningshavande medgiva de undantag, som kunna prövas skäliga.

Innan förordnande som nu sagts meddelas, skall livsmedelsnämnd hava haft tillfälle att yttra sig i ärendet.

Konungens befallningshavandes förordnande skall ofördröjligen underställas Konungens prövning och fastställelse; gällande dock förordnandet omedelbart till efterrättelse, intill dess annorlunda kan varda av Konungen bestämt.

Förordnandet skall, så snart ske kan, uppläsas i kommunens kyrka eller kyrkor samt införas i länskungörelserna och i en eller flera tidningar i orten. Där sådant förordnande av Konungens befallningshavande återkallats eller av Konungen efter underställning eller eljest upphävts, skall även detta kungöras i den ordning, som nu angivits.

3 §.

Vägrar den, som i avsevärd myckenhet innehar någon för honom eller hans hushåll eller för annan av honom idkad näring än handel uppenbarligen ej behöfelig vara, för vilken gäller av Konungen enligt 1 eller 2 § fastställt högsta pris, att sälja varan till sådant pris och finnes varans försäljning vara erforderlig för tillgodoseende av behovet av dylik vara, äge Konungens befallningshavande låta, genom livsmedelsnämnds försorg eller i annan lämplig ordning, för innehavarens räkning och på hans bekostnad sälja varan till det fastställda priset eller, där Konungens befallningshavande på grund av särskilda omständigheter så finner skäligt, till nämnda pris minskat med högst tio procent.

Vad sålunda är stadgat äge motsvarande tillämpning, där borgenär såsom pant eller eljest under panträtt innehar vara, som i första stycket avses, eller har rätt att kvarhålla sådan vara såsom säkerhet för sin fordran; och njute borgenären rätt till betalning ur köpeskillingen.

Konungens befallningshavandes beslut om varas försäljning skall gå i verkställighet, ändå att det överklagas.

4 §.

Finnes vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, att kostnad för transport eller tillhandahållande av vara, som i 1 § sägs, stegras väsentligt högre än förhållandena påkalla, äge Konungen, där så prövas nödigt, i erforderlig omfattning förordna, att sådan kostnad ej må överstiga skäligt, av Konungen bestämt belopp; och skall vad i 1 § andra och tredje styckena stadgas äga motsvarande tillämpning. Såsom kostnad, varom nu är sagt, anses jämväl vederlag, som utgår i annat än penningar.

5 §.

Gäller för vara enligt 1 eller 2 § fastställt högsta pris eller har någon till offentlig myndighet gjort särskild utfästelse beträffande högsta pris, till vilket vara må av honom försäljas, må ej, i vidare mån än som överensstämmer med offentlig myndighets anordning, såsom villkor för varans försäljning fordras, att jämväl annan vara inköpes.

6 §.

Har Konungen förklarat sådana förhållanden, som i 1 § avses, vara för handen, åligger en var att, vid förfrågan av Konungens befallningshavande eller enligt dess uppdrag av kronobetjänt, lämna upplysning, huruvida och i vilken myckenhet han innehar vara, som i nämnda paragraf omförmäles.

Vägrar någon vid sådan förfrågan att lämna den begärda upplysningen eller finnes skälig anledning misstänka, att han söker vilseleda om sitt innehav av varan, äge Konungens befallningshavande låta verkställa undersökning av salubod, magasin, kontor eller annan lägenhet, varöver han förfogar, samt taga del av hans handelsböcker och andra dylika handlingar.

Vad vid sådan undersökning inhämtas må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med undersökningen avsedda ändamål.

7 §.

Då förklarande, som i 2 § sägs, av Konungen meddelats, äge Konungens befallningshavande, därest till följd av livsmedelsnämnds, kommunalnämnds eller magistrats anmälan eller eljest sådant finnes av

behovet påkallat, att beträffande detaljhandel med vara, som i nämnda paragraf avses, för kommun eller del av kommun meddela särskilda föreskrifter:

angående skyldighet för handlande att i eller vid försäljningslokalen hava uppsatt anslag med prisuppgifter av viss beskaffenhet,
angående skyldighet att sälja visst slags vara efter vikt eller efter mått eller

angående förbud mot att, på en gång eller under viss tid, sälja till samme förbrukare eller samma hushåll mer än viss angiven myckenhet av vara eller att sälja av viss vara annorledes än mot avlämnande av skriftliga, av livsmedelsnämnd utfärdade anvisningar;

så ock annan dylik föreskrift, som må vara ägnad att motverka oskälig prisstegring eller att ordna tillförsel, saluhållande eller förbrukning av vara.

I fråga om föreskrift, som ovan sägs, skall vad i 2 § andra stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning. För förseelse mot dylik föreskrift äge Konungens befallningshavande bestämma böter från och med två till och med femhundra kronor.

Föreskrift, som i denna paragraf avses, skall, så snart ske kan, kungöras på sätt i 2 § sista stycket sägs ävensom insändas till jordbruksdepartementet. Vad nu är stadgat angående föreskrifts kungörande skall även tillämpas, då sådan föreskrift ändras eller återkallas.

8 §.

Den, som med vetskap därom, att för vara gäller enligt 1 eller 2 § fastställt högsta pris, håller varan till salu för högre pris eller, i avsikt att för avyttring förvärva varan, för densamma bjuder högre pris,

eller, med vetskap om att högsta belopp för kostnad är enligt 4 § bestämt, för kostnaden gör sig högre belopp till godo,

eller handlar i strid mot sådan av honom avgiven utfästelse, som i 5 § avses, eller bryter mot det i samma paragraf stadgade förbudet,

eller, vid förfrågan av Konungens befallningshavande eller enligt dess uppdrag av kronobetjänt, vägrar att lämna upplysning, varom i 6 § förmåles, eller vid sådan förfrågan eller vid undersökning, som i samma paragraf sägs, söker vilseleda om sitt innehav av någon i 1 § avsedd vara,

straffes med böter från och med fem till och med tiotusen kronor.

9 §.

Delaktighet i brott mot denna lag straffas efter ty i 3 kap. strafflagen är stadgat.

10 §.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse mot denna lag eller enligt 7 § given föreskrift, fortsätter samma förseelse, skall, då han därtill varder lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till de böter, som äro stadgade för sådan förseelse.

11 §.

Förseelse mot denna lag eller enligt 7 § given föreskrift skall åtalas av allmän åklagare.

Åtal för förseelse mot föreskrift, varom i 7 § förmåles, anhängiggöres i stad hos polisdomstol, därest särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, där sådan icke finnes, vid allmän domstol samt å landet vid allmän domstol. Förseelse, som i 8 § sägs, åtalas vid allmän domstol. Om klagan över domstols eller poliskammares beslut i dessa mål gälle vad i allmänhet angående besvär i brottmål finnes förordnat.

12 §.

Böter för förseelse mot föreskrift, som i 7 § omförmåles, tillfalle med en tredjedel åklagaren och med två tredjedelar livsmedelsnämndens kassa.

Av böter, som ådömas enligt 8 §, tillfalle en tredjedel, dock högst femhundra kronor, åklagaren och återstoden kronan.

Finnes särskild angivare, tage han hälften av åklagarens andel.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

13 §.

Konungen äge meddela de närmare föreskrifter, som må erfordras för tillämpning av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1918 och gäller till och med den 30 april 1919.

Förordnande, som jämlikt lagen den 30 maj 1916 om fastställande av högsta pris å vissa varor vid krig, krigsfara eller andra utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m. av Konungen eller Konungens befallningshavande givits om högsta pris å vara eller om högsta belopp av kostnad för transport eller tillhandahållande av vara, må, utan hinder av vad i samma lag eller i lagen den 27 april 1917 angående fortsatt tillämpning av lagen den 30 maj 1916 är därom annorlunda stadgat, fortfarande lända till efter rättelse, såsom vore förordnandet enligt denna lag meddelat; dock må varken förordnande, som givits jämlikt lagen den 30 maj 1916, eller sådant, som meddelats enligt denna lag, gälla längre än till och med den 30 april 1919. Vad nu är stadgat skall äga tillämpning även i fråga om bestämmelser, som jämlikt 6 § i lagen den 30 maj 1916 eller 7 § i denna lag meddelats av Konungens befallningshavande.

Beträffande sådan under tiden för denna lags giltighet begången förseelse, som avses i 7 eller 8 §, skall vad i lagen är stadgat fortfara att gälla även efter den 30 april 1919.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd torsdagen
den 28 mars 1918.*

Närvarande:

Justitieråden GULLSTRAND,
VON SETH,
WEDBERG,
Regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 15 mars 1918, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till lag om fastställande av högsta pris å vissa varor under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av chefen för justitiedepartementets lagavdelning Hjalmar Himmelstrand.

I anledning av förslaget avgåvos följande yttranden:

Justitieråden *Gullstrand* och *Wedberg* samt regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga*:

»Med bestämmelsen i andra punkten av 1 § har avsetts att göra stadgandena om varas saluhållande till högre pris än det, som enligt maximiprislagen blivit åsatt, tillämpliga jämväl där för varans överlåtande begäres vederlag i annat än penningar.

Den sålunda ifrågasatta utvidningen av lagens tillämpningsområde är ägnad att väcka betänkligheter. Överlåtaren av maximerad vara skulle bliva ställd inför tvånget att i varje fall bilda sig ett omdöme, huruvida motprestationen i värde överstege maximipriset eller ej. Tydligt måste det härvid ej sällan hända, att han icke tilltror sig träffa ett avgörande, som kan godtagas även av vederbörande myndighet.

Den samvetsgranne komme sålunda att av lagbestämmelsen avhållas från mången kanske fullt lojal varuomsättning. Av departementschefens yttrande framgår, att uppmärksamheten närmast varit riktad på den händelse, att vederlaget utgör annan vara med marknadsvärde överstigande maximipriset. Ofta torde emellertid sådan vara, som lämnas i byte mot den maximerade, icke förekomma i öppna marknaden, liksom naturligtvis motprestationen till denna kan utgöras icke av vara utan av arbete, viss förmån av ekonomisk natur, o. s. v. Svårigheterna att bestämma vad som må anses utgöra gällande marknadsvärde äro ock påtagliga. Måhända ville man anse, att med försäljning över maximipriset borde likställas åtminstone det fall, att i vederlag lämnades vara, som även den vore maximerad, och vars efter maximipriset beräknade värde vore högre. Härvid må emellertid erinras, att försäljning under maximipris är fullt tillätlig. Slutligen må framhållas, att, därest överlåtaren av den maximerade varan betingar sig ett vederlag, som han insett eller bort kunna inse vara med hänsyn till föreliggande omständigheter uppenbart oskäligt, hans förfarande är straffbart redan enligt lagen den 19 juni 1917 med vissa bestämmelser mot oskäliga pris under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

Med hänsyn till det nu sagda hemställes, att andra punkten av 1 § måtte få utgå.

Skulle emellertid ett stadgande med nu ifrågavarande syfte anses önskligt, lär likväl nyssnämnda punkt icke kunna bibehållas i sin nuvarande avfattning. Denna är ägnad ingiva den föreställning, att Konungens förordnande borde innehålla bestämmelse ej blott om visst högsta pris å den saluhållna varan utan ock om de högsta värden, som vid överlåtelser av sagda vara mot andra vederlag än penningar må för dessa vederlag beräknas — något som dock säkerligen ej kan vara avsett. Ej heller torde meningen vara att, såsom förslaget enligt sin lydelse innebär, de i 3 och 5 §§ med avseende å försäljning givna regler skola vinna tillämpning även vid överlåtelse mot annat vederlag än penningar. Å andra sidan är att märka att, då visserligen dylik fullbordad överlåtelse jämställs med försäljning, men anbud rörande överlåtelser icke förklarats skola anses lika med saluhållande till eller bjudande av det högre priset, straffbestämmelsen för det i 8 §:s första del angivna förfarande knappast kommer att gälla med avseende å annan överlåtelse än försäljning. Förslagets syfte med den ifrågavarande bestämmelsen i 1 § torde bäst vinnas genom ett tillägg till 8 § av innehåll att lika med saluhållande av vara till högre pris än det fastställda eller bjudande av sådant högre pris anses, om för överlåtelse av varan kräves eller

bjudes annat vederlag än penningar till värde uppenbart överstigande det fastställda priset.

Under hänvisning till de grunder, som anförts för uteslutning ur förslaget av andra punkten i 1 §, hemställes, att även vad som föreslås i sista punkten av 4 § måtte få förfalla. Tillika må framhållas, att denna punkt synes vara redaktionellt mindre tillfredsställande. Vad man velat utsäga med densamma lärer vara att, därest förordnande, som här avses, blivit meddelat, vederlag i annat än penningar för transport eller tillhandahållande av vara ej må i värde överstiga det av Konungen bestämda beloppet. Ett sådant förbud torde emellertid lämpligast komma till synes genom en uttrycklig straffbestämmelse i 8 §, vars föreslagna andra led, jämfört med sista punkten i 4 §, icke rätt väl täcker det förfarande, att någon gör sig till godo annat vederlag än penningar.»

Justitierådet von Seth:

»Jag är ense med lagrådets övriga ledamöter utom därutinnan att, med hänsyn till de många skäl, såsom angelägenhet att bliva av med ett för stort lager, önskan att hjälpa och så vidare, som kunna medföra, att en innehavare av en vara kan vilja avhända sig densamma mot ett vederlag, som i värde vida understiger varans värde beräknat efter maximipris eller marknadspris, jag anser de eventuellt ifrågasatta straffbestämmelserna i 8 § böra avfattas så, att såsom villkor för straffbarhet uppställs, ej blott att vederlagets värde uppenbart överstiger värdet å den persons vara efter maximipris räknat, vilkens bestraffning ifrågasättes, utan även att av omständigheterna i övrigt tydligt framgår, att syftet med transaktionen varit att kringgå bestämmelserna i förevarande lag.»

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag ur protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott
tisdagen den 2 april 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anmälde chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren lagrådets den 28 mars 1918 avgivna utlåtande över det den 15 i samma månad till lagrådet remitterade förslag till *lag om fastställande av högsta pris å vissa varor under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.*

Efter att hava redogjort för utlåtandets innehåll yttrade föredraganden:

»På därom av folkhushållningskommissionen gjord framställning infördes i 1 och 4 §§ av förevarande förslag bestämmelser, avsedda att utmärka, att vad i lagen stadgades om varas saluhållande till högre pris än maximipriset och om tillgodogörande av högre belopp för kostnad än enligt 4 § bestämts skulle äga tillämpning jämväl där vederlaget utginge i annat än penningar. Lagrådet har nu hemställt, att dessa bestämmelser måtte utgå.

För min del vill jag visserligen icke förneka, att ett visst fog kan

finnas för de inom lagrådet uttalade betänkligheterna, men jag kan dock icke tillmäta dem avgörande betydelse. Vägande praktiska skäl synas tala för bibehållande av bestämmelser i förevarande syfte. Såsom folkhushållningskommissionen vitsordat, bedrives för närvarande i stor utsträckning byteshandel med maximerade varor. För mig står det klart att, därest ett sådant varubyte får ohindrat fortgå, det mål, vartill lagstiftningen om maximipris syftar, måste komma att förfelas.

För den händelse stadganden med nu ifrågavarande syfte fortfarande skulle anses önskliga, har lagrådet hemställt, att nämnda i förslagens 1 och 4 §§ intagna bestämmelser måtte, till sin avfattning på visst sätt förändrade, överflyttas till 8 §. I enlighet med vad därutinnan av lagrådets flesta ledamöter hemställts har förslaget omarbetats.»

Föredraganden uppläste förslaget, i vad detsamma varit föremål för omarbetning, samt hemställde, att förslaget måtte, jämlikt § 87 regeeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

C. G. Bruno.